

Стаття 43. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою

1. Фізична особа може бути визнана судом безвісно відсутньою, якщо протягом одного року в місці її постійного проживання немає відомостей про місце її перебування.

2. У разі неможливості встановити день одержання останніх відомостей про місце перебування особи початком її безвісної відсутності вважається перше число місяця, що йде за тим, у якому були одержані такі відомості, а в разі неможливості встановити цей місяць - перше січня наступного року.

3. Порядок визнання фізичної особи безвісно відсутньою встановлюється Цивільним процесуальним кодексом України.

Коментар:

1. У випадку тривалої відсутності фізичної особи за місцем її постійного проживання і невідомості місця її перебування виникає юридична невизначеність, наслідками якої може стати порушення прав інших учасників цивільних відносин. Кредитори цієї особи не мають можливості задовольнити свої вимоги щодо виконання зобов'язань; у невизначеному становищі опиняються суб'єкти, яким дана особа надавала матеріальну допомогу тощо. Не захищені й інтереси самої відсутньої особи, може бути завдана шкода її майну, яке залишено без догляду; можуть зникнути, збанкрутувати або померти її боржники за зобов'язаннями тощо. Для розв'язання цих проблем існують інститути визнання фізичної особи безвісно відсутньою та оголошення фізичної особи померлою.

2. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою здійснюється за судовим рішенням на підставі встановлення кількох юридичних фактів:

1) відсутність особи в місці її постійного проживання (тобто за місцем реєстрації) протягом тривалого часу;

2) відсутність відомостей про місце знаходження такої особи в місці її постійного проживання і неможливість їх одержання усіма доступними способами;

3) закінчення одного року з моменту одержання останніх відомостей про місце перебування даної особи. Порядок обчислення зазначеного строку залежить від того, чи можливо встановити день одержання останніх відомостей про місце перебування особи. Якщо такий день можна встановити (отримання листа; телефонна розмова; від'їзд з місця постійного або тимчасового проживання тощо), початок перебігу річного строку починається з дня, наступного за днем одержання таких відомостей (ст. 253 ЦК). У випадку можливості встановити місяць одержання останніх відомостей про зниклу особу, річний строк починається з першого числа наступного місяця. Якщо і місяць залишається невідомим, цей строк починає спливати з 1 січня наступного року.

В цивільно-правовій доктрині склалося кілька думок про юридичну сутність підстав визнання особи безвісно відсутньою:

1) в основу такого визнання покладається презумпція смерті особи. З таким поглядом

важко погодитись, адже в такому випадку усувається межа між визнанням особи безвісно відсутньою і оголошенням її померлою;

2) підставою безвісної відсутності вважається презумпція життя, оскільки немає достатніх даних вважати, що особи немає в живих. Цей погляд уявляється найбільш прийнятним, оскільки особа оголошується безвісно відсутньою для того, щоб усунути невизначеність у регулюванні цивільних відносин, в тому числі і з метою охорони і захисту прав та інтересів самої особи, що зникла. Зокрема, опікун, призначений над майном безвісно відсутнього, має виконувати свої повноваження на його користь до моменту скасування судового рішення або появи особи (ст. 44 ЦК);

3) судом констатується лише факт неможливості вирішення питання про життя або смерть фізичної особи. Очевидно, що судове рішення не має на меті встановлення відсутності наведених юридичних фактів, а, навпаки, має ґрунтуватись на доведенні низки вищеперерахованих юридичних фактів.

3. Справи про визнання фізичної особи безвісно відсутньою розглядаються в порядку окремого провадження на підставі ст. ст. 246 - 250 ЦПК. У заяві обов'язково має бути обґрунтовано, для якої мети заявникові необхідно визнати особу безвісно відсутньою (ст. 247 ЦПК).

Закон не зобов'язує заінтересованих осіб здійснювати розшук відсутнього. Суддя при

підготовці справи до розгляду з'ясовує, які особи можуть надати відомості про відсутнього, а також робить запит до відповідних органів за останнім відомим місцем проживання (міліції, ЖЕО, місцевого самоврядування) і роботи відсутнього про наявність відомостей щодо цієї фізичної особи (ст. 248 ЦПК). Суд розглядає справу за участі заявника, свідків, зазначених у заяві, та осіб, яких суд визнає за потрібне допитати (ч. 1 ст. 249 ЦПК).

4. Ст. 43 ЦК не встановлює переліку правових наслідків визнання особи безвісно відсутньою, проте зміст інших норм цивільного та сімейного законодавства дає можливість виділити такі наслідки, зокрема:

1) нотаріус за останнім місцем проживання такої особи встановлює над її майном опіку. Опікун управляє майном в інтересах особи, яка визнана безвісно відсутньою, в тому числі надає утримання особам, яких був зобов'язаний утримувати безвісно відсутній;

2) чоловік або дружина безвісно відсутнього одержують право розірвати шлюб у спрощеному порядку в органі РАЦС (пункт 1 ч. 1 ст. 107 СК);

3) припиняються зобов'язання, нерозривно пов'язані з особою безвісно відсутнього (наприклад, зазначені у п. 6 ч. 1 ст. 248, п. 2 ч. 1 ст. 1008 ЦК).